

ДО МЕТОДИКИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ЗВ'ЯЗКУ В УМОВАХ МОДУЛЬНОГО НАВЧАННЯ

УДК.37.013.44 : 355.233

І. М. Романюк

Будь-яка технологія навчання має свої педагогічні особливості, які суттєво відрізняють її від інших навчальних технологій. Окремі з них є провідними, без них навчальна технологія втрачає свою сутність, перестає бути оригінальною. В основі навчального процесу лежать вихідні положення (принципи), за якими визначаються організаційні форми, прийоми і методи навчання.

Одним зі шляхів докорінного реформування освіти, у тому числі й військової, є широке запровадження сучасних педагогічних технологій і науково-методичних досягнень [1; 2; 5; 7]. Такими є модульні технології, які забезпечують цілісність і наступність у навчанні при одержанні різних рівнів освіти; підвищення її якості; прозорість і зрозумілість дипломів, варіативність і альтернативність можливостей одержання освіти до індивідуальних потреб та здібностей курсантів (студентів). Модульно-рейтингова система навчання (МРСН), що ще діє в системі освіти, не задовольняє повністю вимоги, які ставляться перед вищими військовими навчальними закладами України в умовах її розбудови [3; 4; 6; 7]. Шляхом удосконалення змісту, форм, методів, методик навчання створюються сприятливі умови для одержання такого рівня освіти, який має забезпечувати підготовку конкурентноспроможних фахівців, формувати навички до самостійної роботи, які необхідні для навчання протягом життя. Аналіз опитувань курсантів у вищих військових навчальних закладах показує, що МРСН зводилась в основному до модульного контролю [8]. Матеріал, що вивчався у семестрі, розбивався на певні модулі і ці модулі оцінювалися певною кількістю балів. Основна увага приділялася контрольним запитанням і завданням з даної теми. Тобто модуль не розглядався як логічно завершена частина знань з навчальної дисципліни.

Метою нашої статті є визначення особливостей методики викладання фахових дисциплін у підготовці майбутніх офіцерів зв'язку в умовах кредитно-модульної технології навчання.

У кредитно-модульній технології (КМТ) навчання основна увага приділяється сприйняттю і розумінню того матеріалу, який буде подано у даному модулі. При вивченні матеріалу даного модуля обов'язково враховується мотивація і організація процесу засвоєння знань. Модульний контроль при цьому є останньою ланкою в навчально-виховному процесі. Для успішного засвоєння модуля матеріал відпрацьовується на лекційних і семінарських заняттях, де курсантів (студентів) ознайомлюють з основним змістом модуля, принципами, закономірностями того матеріалу, який вивчається, його головними ідеями, напрямками розвитку науки з цього питання, визначають завдання для самостійної роботи.

Для одержання педагогічного ефекту від запровадження модульних технологій навчання необхідно чітко визначити інформаційну функцію, дидактичну роль та призначення усіх запропонованих курсантам (студентам) кредитів, а також відпрацювати систему методів, прийомів, вибрати засоби навчання, які будуть допомагати у створенні умов для сприйняття і усвідомлення навчальної інформації, формування міцних знань, умінь і навичок їх застосування у службовій діяльності, а також у встановленні рівнозначності між пізнавальними можливостями й особливостями організації їх навчальної діяльності. Кредитно-модульна технологія навчання логічно увібрала в себе два дидактичні поняття – “кредит” і “модуль”, які суттєво впливають на підхід до організації засвоєння знань з тієї чи іншої дисципліни, а також спонукають до підпорядкування інших навчальних компонентів (форми, прийоми, методи, засоби тощо) своїм вимогам.

Практична реалізація КМТ у навчально-виховному процесі полягає у системному і поступовому удосконаленні й модернізації традиційної, рейтингової, модульної технологій. Методика проведення навчальних занять при застосуванні такої технології має свої особливості, що пов'язані зі

специфікою викладання дисциплін, які є фаховими у підготовці майбутніх зв'язківців.

Зупинимось на особливостях методики вивчення цих дисциплін. При поданні навчального матеріалу на лекційних заняттях для отримання високого рівня якості знань курсантів ми використовуємо різноманітні наочні засоби: таблиці, графи, схеми, спеціальні позначення, іншу умовно-графічну наочність. Наприклад, при вивченні модулів “Актуальні аспекти планування бойового застосування підрозділу (частини) зв'язку і АУВ” та “Актуальні аспекти управління підрозділом (частиною) зв'язку і АУВ при підготовці під час виконання завдань за призначенням” використовувалися схеми організаційно-штатних структур підрозділів, організаційно-технічної побудови елементів системи зв'язку, таблиць оперативно-технічних даних, витяги з різноманітних розпорядчих і керівних документів. Усе це вплинуло на діяльність курсантів, підсилило їх активність у засвоєнні знань, розвитку пам'яті, уваги.

На семінарських заняттях в умовах КМТ, крім уже запропонованих схем, таблиць, широко застосовували методичні розробки з тем, які вивчаються, індивідуальні дидактичні завдання на спеціальних картках. Семінарські заняття з конкретної теми – це відносно завершені ланки навчально-виховного процесу, які є ефективною формою організації навчання для включення курсантів у посильну діяльність. Тому методичні розробки з тем, що вивчаються у даному модулі, відіграють найважливішу роль у якісному засвоєнні основних питань програмного матеріалу, формуванні умінь і навичок. При розробці цих методичних вказівок ми розглядали їх як дидактичний елемент структури навчально-виховного процесу, в основі якого лежать принципи активізації самостійної роботи. Тому вони проводяться за такою схемою:

1. Короткий виклад теоретичного матеріалу. Матеріал, який викладач подає на лекції у логічно систематизованій формі, являє собою складну за змістом навчальну інформацію великого обсягу. У методичних розробках здійснюється виділення окремих структурних елементів понять, що вивчалися

на лекційному занятті, коротко і стисло встановлюються логічні взаємозв'язки і відношення між ними.

2. Розв'язання типових завдань. Застосування теоретичного матеріалу, уміння самостійно робити узагальнення, порівняння, систематизацію навчальної інформації відбувається під час розв'язання стандартних і нестандартних завдань. У запропонованих методичних розробках проводиться розгляд типових завдань з теми, що вивчається. При розв'язуванні цих завдань здійснюється засвоєння нових знань, розвиваються творчі здібності та формується слухач як самостійна особистість, що здатна діяти в умовах відсутності безпосереднього та постійного керівництва.

3. Завдання для самостійної роботи (подібні до типових завдань) містять варіанти відповідей. Ці завдання розбиті за рівнями.

Для першого рівня пропонуються завдання, що потребують тільки основних знань і розуміння конкретних понять з теми.

Наприклад:

- 1) надати визначення та класифікацію вузлів зв'язку і автоматизації;
- 2) вимоги, що висувуються до вузлів зв'язку і автоматизації;
- 3) принципи організаційно-технічної побудови вузлів зв'язку і автоматизації;
- 4) призначення, структура, склад елементів та можливості вузлів зв'язку і автоматизації різних ланок управління;
- 5) розгортання, розташування на місцевості та каблювання вузлів зв'язку і автоматизації.

До другого рівня відносяться завдання, які використовуються для формування понять, безпосереднього застосування вивчених варіантів дій. Вони не потребують спеціальної діяльності для пошуку методів прийняття рішення і результат одержуємо через два – три логічних кроки. Такі завдання займають основне місце у навчально-виховному процесі, бо вони спрямовані на стимулювання курсантів до повторення набутих знань, до аналізу навчального матеріалу, до виконання дій для формування умінь та навичок.

Наприклад:

- 1) здійснення маршу, питання управління на марші;
- 2) розгортання апаратних зв'язку у нормативний час;
- 3) експлуатація техніки зв'язку і АУВ в різноманітних режимах;
- 4) питання технічного обслуговування.

Завдання третього рівня – це завдання, які застосовуються до глибокого засвоєння тими, хто навчається, спеціальних знань, оволодіння деякими методами наукового пізнання:

- 1) здійснення маршу крізь зони ураження радіологічними, хімічними та бактеріологічними засобами супротивника, питання управління на марші.
- 2) розгортання апаратних зв'язку у нормативний час, в нічних умовах;
- 3) експлуатація техніки зв'язку і АУВ в різноманітних режимах, у тому числі – аварійних;
- 4) питання технічного обслуговування і ремонту в бойових умовах;
- 5) уміння діяти за ввідними щодо поновлення втраченого зв'язку (управління).

Кожне з цих завдань оцінюється певною кількістю балів. Слухачі виконують їх самостійно, але під керівництвом викладача, яке спрямоване на досягнення певної мети виконання поставлених завдань. Розподіляються конкретні завдання між курсантами з урахуванням їх індивідуальних пізнавальних можливостей та військового досвіду.

Чергова група – це контрольні завдання. Вони підібрані відповідно до розібраних типових завдань, що відпрацьовувалися під керівництвом викладача, де ці завдання виконуються вже самостійно, відповідей не містять і обов'язково здаються викладачеві на перевірку.

Варіант завдання:

“Доповісти про бойове застосування комплексної апаратної зв'язку (КАЗ) П-240ТМ на вузлі зв'язку та автоматизації”.

Така схема методичних розробок з кожної теми модуля передбачає виконання дидактичних вимог: набуття навичок самостійної роботи, розвиток

умінь працювати з довідковою і методичною літературою, робити узагальнення і висновки, будувати алгоритм прийняття того чи іншого рішення, активізувати свою пізнавальну діяльність.

Проведений аналіз сучасного стану КМТ, визначення їх дидактичної сутності дозволило зробити висновки, що впровадження їх у навчально-виховний процес вищих військових навчальних закладів є необхідною умовою для досягнення відповідної якості освіти, для розвитку пізнавальних можливостей курсантів, для реалізації принципу наступності навчання в одержанні різних ступенів освіти, для формування навичок самостійного одержання знань, які необхідні в реаліях сьогодення. У той же час важко усвідомити, що без добре організованої самостійної роботи курсантів неможлива індивідуалізація навчання, а тим більше впровадження кредитно-модульної технології навчання. Принцип модульності передбачає організацію засвоєння навчального матеріалу у дискретно-неперервному полі за наперед заданою модульною системою, яка складається з логічно завершених частин навчального матеріалу (модулів), зі структурованим змістом та цілісним навчально-управлінським циклом кожного модуля.

Список використаної літератури

1. Про освіту : Закон України від 23.05.91 № 1060-ХІІ.
2. Про вищу освіту : Закон України від 17.01.02 № 2984-ІІІ.
3. Про затвердження Інструкції про організацію освітньої діяльності у вищих навчальних закладах Збройних Сил України та військових навчальних підрозділах вищих навчальних закладів України : Наказ Міністерства оборони України та Міністерства освіти і науки України від 13.04.05 р. № 221/217.
4. Біжан, І. В. Організація навчально-виховного процесу, методичної і наукової роботи у вищій військовій школі : підручник / І. В. Біжан. – Харків : ХВУ, 2001. – 401 с.
5. Кривошелік, А. І. Варіант побудови рейтингової системи контролю та оцінки діяльності тих, хто навчається, у вищій військовій школі / А. І. Кривошелік, Е. Я. Лусс // Науково-методичний збірник № 1 (50). – Харків : ХВУ, 2000. – С. 34–60.
6. Лусс, Е. Я. Актуальні проблеми педагогіки вищої військової школи / Е. Я. Лусс. – Харків : ХВУ, 2001. – 86 с.

7. Талалаєв, В. О. Модульно-рейтингова система вивчення навчальних дисциплін : методичний посібник / В. О. Талалаєв. – Полтава : Військовий інститут зв'язку, 1993. – 32 с.

8. Романюк, І. М. Модульно-рейтингова технологія навчання та контролю засвоєння знань у вищому військовому закладі освіти : дис. канд. пед. наук. НПУ ім. М. П. Драгоманова / І. М. Романюк. – К., 2003. – 201 с.